

14.Крупка І.М. Фінансово-економічна безпека банківської системи України та перспективи розвитку національної економіки / І.М. Крупка // Бізнес-Інформ. – 2012. – №6. – С.168-175.

15.Методика розрахунку рівня економічної безпеки України: [наказ Міністерства економіки України від 20 березня 2007р. №60]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article>.

16.Сороківська З. До питання фінансової безпеки банку в умовах світової економічної кризи / З. Сороківська // Економічний аналіз. – 2011. – Випуск 8. Частина 1. – С. 404-408.

17.Стрельбицька Л.М. Банківське безпекознавство / Л.М. Стрельбицька, М.П. Стрельбицький, В.К. Гіжевський [навч. посібник] / За ред. М.П. Стрельбицького. – К.: Кондор, 2007. – 602 с.

18.Фінансова безпека підприємств та банківських установ: монографія/ за заг. редакцією д-ра екон. наук, проф. А.О. Єпіфанова, [А.О. Єпіфанов, О.Л. Пластун, В.С. Домбровський та ін.]. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.

19.Хитрін О.І. Фінансова безпека комерційних банків / О. Хитрін // Фінанси України. – 2004. – №11. – С. 118-124.

Отримано 09.10.2012

УДК 338.23(075.8)

О.О.МЕЛЬНИК

Харківська національна академія міського господарства

СУТНІСТЬ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Запропоновано визначення «стратегія забезпечення економічної безпеки автотранспортного підприємства». Розглянуто автотранспортне підприємство з позиції стратегічного менеджменту. Проведено диференціацію видів стратегії розвитку автомобільного підприємства за їх рівнем. Сформовано роль розробки стратегії економічної безпеки у забезпеченні ефективного та стійкого розвитку автотранспортного підприємства.

Предложено определение категории «стратегия обеспечения экономической безопасности автотранспортного предприятия». Рассмотрено автотранспортное предприятие с позиции стратегического менеджмента. Проведена дифференциация видов стратегии развития автотранспортного предприятия по их уровням. Сформирована роль разработки стратегии экономической безопасности в обеспечении эффективного и устойчивого развития автотранспортного предприятия.

Category definition «strategy of ensuring economic safety of the motor transportation enterprise» is offered. The motor transportation enterprise from a position of strategic management is considered. It is carried out differentiation of types strategists of development of the motor transportation enterprise behind their levels. The development role strategists of economic safety in providing an effective and sustainable development of the motor transportation enterprise is created.

Ключові слова: економічна безпека, стратегія забезпечення економічної безпеки автотранспортного підприємства, стратегічний менеджмент.

З переходом України до ринкової економіки відбулися зміни в плануванні, управлінні, стратегічному розвитку діяльності підприємств.

Перед автотранспортними підприємствами постає актуальна задача формування стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства, яка дасть змогу передбачити та адаптуватися до умов зовнішнього економічного середовища, яке постійно змінюється, та досягти загальних цілей розвитку.

Питанню економічної безпеки присвятили свої праці багато вчених, а саме: Л.І. Абалкін, М.М. Єрмошенко, А.В. Козаченко, В.П. Пономарев, А.Н. Ляшенко [1,7,8]. Неоцінений вклад у розвиток стратегічного мислення внесли такі закордонні та вітчизняні вчені, як І. Ансофф, А.А. Томпсон, А.Дж. Стрікланд, А.Чандлер, З.В. Герасимчук, О.Віханський, А.Н. Петрова [2,3,4,11,12,14] та інші. Різні аспекти розвитку та функціонування автотранспортних підприємств висвітлені у працях В.Г. Шинкаренка [13], І.А. Дмитрієва [5]. Аналіз наукових джерел виявив, що у науковій літературі недостатньо вивчено питання, пов'язане з стратегічним розвитком автотранспортного підприємства, а саме у питанні розробки його стратегії економічної безпеки.

В сучасних умовах постійних економічних перетворень автотранспортні підприємства, що одержали господарську незалежність, зіштовхнулися з необхідністю застосування принципово нових підходів до забезпечення їх стабільного функціонування у поточному та майбутньому періодах.

Термін «стратегія» (strategos – мистецтво генерала) увійшов з військового лексикону та означає планування та впровадження в життя політики держави з використанням усіх можливих засобів. Сучасне визначення поняття «стратегія» важко сформулювати одним реченням. Багато авторитетних вчених пропонували власне бачення змісту поняття «стратегія» (таблиця).

Узагальнення визначення змісту поняття «Стратегія»

Автор, джерело	Визначення
1	2
І. Ансофф [2]	Набір правил для прийняття рішень, якими підприємство керується в своїй діяльності. Метод встановлення довгострокових цілей підприємства, програми його дій та пріоритетних напрямів розміщення ресурсів
М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі [10]	План або програма дій по досягненню цілей підприємства
Дж. Майер [9]	Формулювання місії організації її напрямів і цілей, політики, програми та методів їхнього досягнення.
П. Дойль [6]	Комплекс рішень, що приймаються менеджментом, по розміщенню ресурсів підприємства та досягненню довгострокових конкурентних переваг на цільових ринках. Стратегія визначає поставлені задачі.

Продовження таблиці

1	2
А. Томпсон, А. Стрікленд [12]	Комбінація із запланованих дій і швидких рішень по адаптації до нових досягнень промисловості і нової диспозиції на полі конкурентної боротьби
О. Віханський [3]	Довгостроковий якісно визначений напрямок розвитку організації, що стосується сфери, засобів та форм її діяльності, системи взаємовідносин всередині організації, а також позиції організації в навколишньому середовищі, що приводить організацію до її цілей.
А. Чандлер [14]	Визначення основних довгострокових цілей та задач підприємства та утримання курсу дій, розподілу ресурсів, необхідних для досягнення цих цілей
А.Н. Петрова [11]	Основний курс дій про реалізацію пріоритетних цілей розвитку підприємства в рамках наявних ресурсів альтернатив конкретних рішень

Пояснити таку розбіжність різних визначень поняття «стратегія» можна тим, що кожен автор мав на увазі свою предметну галузь дослідження.

Ефективним інструментом перспективного управління економічною безпекою автотранспортного підприємства, яке підпорядковано реалізації мети загального його розвитку, де здійснюються суттєві зміни макроекономічних показників системи державного регулювання ринкових процесів, кон'юнктури економічних ринкових відносин, пов'язаною з цим невизначеністю, виступає стратегія забезпечення його економічної безпеки.

Розробка стратегії економічної безпеки автотранспортного підприємства на сучасному етапі базується на методологічних принципах нової концепції управління – «стратегічного управління», – яка активно впроваджується з початку 70-х років в корпораціях США і більшості країн Західної Європи. Концепція стратегічного управління відображає чітке стратегічне позиціонування автотранспортного підприємства (включаючи і його економічну позицію), представлену в системі принципів і цілей його функціонування, механізму взаємодії суб'єкта і об'єкта управління, характеру взаємовідносин між елементами господарювання, організаційної структури і формах їх адаптації до умов зовнішнього середовища, яке постійно змінюється.

Стратегічне управління виникло на основі розвитку методології стратегічного планування, яке складає його суттєву основу. На відміну від звичайного довготермінового планування, яке базується на концепції екстраполяції, тенденцій розвитку, що склалися, стратегічне планування враховувало не тільки ці тенденції, а і систему можливостей і небезпеки розвитку автотранспортного підприємства, виникаючих надзвичайних

ситуацій, які здатні змінити тенденції в наступному періоді, які склалися. Основане на новій парадигмі, управління розробкою стратегії автотранспортного підприємства, попри все, базується на чіткій ідентифікації об'єктів цього управління. З позиції стратегічного менеджменту виділяють, зазвичай, три основні групи об'єктів: об'єкт стратегічного управління, стратегічної зони господарювання і стратегічної господарської одиниці.

Автотранспортне підприємство як *об'єкт стратегічного управління* представляє собою відкриту комплексну систему, яка інтегрує всі напрямки і форми господарської діяльності різних структурних його підрозділів.

Стратегічна зона господарства представляє собою самостійний господарський сегмент в рамках автотранспортне підприємства, що здійснює свою діяльність в межах суміжних галузей, які є об'єднаними спільністю потреб у сировині, яка використовується, або виробничої технології.

Стратегічна господарська одиниця представляє собою самостійний структурний підрозділ автотранспортного підприємства в рамках стратегічної зони господарювання, яке здійснює, як правило, багатогалузеву діяльність, керівництво якої повністю відповідає за економічні результати його роботи. Як правило стратегічною господарською одиницею виступає «центр прибутку» автотранспортного підприємства, який має перспективи довгострокового розвитку.

Важливу роль в парадигмі стратегічного управління відіграє також диференціація видів стратегії розвитку автотранспортного підприємства за їхнім рівнем. В цій системі виділяють, як правило, три основні види стратегії – корпоративну стратегію, функціональні стратегії і стратегії окремих господарських одиниць (бізнес-одиниць).

Корпоративна стратегія визначає перспективи розвитку автотранспортного підприємства. Вона направлена на виконання місії автотранспортного підприємства і найбільш комплексно забезпечує реалізацію головної мети функціонування автотранспортного підприємства – максимізацію добробуту його власників. На корпоративному рівні стратегія охоплює такі важливі питання, як вибір господарської діяльності (видів бізнесу), шляхи забезпечення довгострокових конкурентних переваг автотранспортного підприємства на відповідних товарних ринках транспортно-обслуговування, різні форми конгломератної реорганізації (зливу, поглинання), принципи розподілу всіх основних видів ресурсів між окремими стратегічними зонами господарювання і стратегічними господарськими одиницями. Розробкою корпоративної стратегії займа-

ються взагалі менеджери вищої ланки управління автотранспортним підприємством.

Функціональні стратегії автотранспортного підприємства формуються, як правило, за основними видами його діяльності в розрізі важливих функціональних підрозділів автотранспортного підприємства. До числа основних стратегій цього рівня відносяться: маркетингова, виробнича, економічна, персоналу, інноваційна. Функціональні стратегії автотранспортного підприємства направлені на деталізацію корпоративної його стратегії (реалізацію її основних цілей) і на ресурсне забезпечення стратегії окремих господарських одиниць. Розробкою основних функціональних стратегій займаються менеджери основних функціональних підрозділів автотранспортного підприємства.

Стратегії господарських одиниць (бізнес-стратегії) автотранспортного підприємства направлені, звичайно, на вирішення двох основних цілей – забезпечення конкурентних переваг конкретного виду бізнесу і підвищення його прибутковості. Стратегічні рішення, які приймаються на цьому рівні, пов'язані зі створенням нових видів транспортних послуг, розширенням або скороченням існуючих транспортних послуг, інвестиціями в нові технології, обсягом відрахувань на рекламу. Розробкою стратегії цього рівня займаються керівники і менеджери стратегічних господарських одиниць при консультативній підтримці менеджерів функціональних відділів автотранспортного підприємства.

Сукупність різних видів стратегії автотранспортного підприємства представляє собою його «стратегічний набір». В цьому стратегічному наборі стратегія забезпечення економічної безпеки є одним із найбільш важливих елементів загальної економічної стратегії автотранспортного підприємства, а, відповідно, одним з видів його функціональних стратегій.

З урахуванням місця стратегії забезпечення економічної безпеки в стратегічному наборі автотранспортного підприємства і змісту концепції стратегічного управління, його розуміння може бути сформульовано наступним чином.

Стратегія забезпечення економічної безпеки автотранспортного підприємства представляє собою одну з видів функціональної стратегії підприємства, яка забезпечує захист його економічних інтересів від різних умов шляхом формування довгострокових цілей цього захисту, вибору найбільш ефективних шляхів їх досягнення, адекватного корегування напрямків і форм захисту при зміні чинників і умов економічного середовища його функціонування.

Розробка стратегії забезпечення економічної безпеки відіграє важливу роль в забезпеченні ефективного стійкого розвитку автотранспортного підприємства. Ця роль полягає в наступному:

1. Розробці стратегії забезпечення економічної безпеки, яка забезпечує механізм реалізації довгострокових загальних і економічних задач, подальшого економічного і соціального розвитку автотранспортного підприємства в цілому і окремих його структурних одиниць.

2. Вона дозволяє реально оцінити економічні можливості автотранспортного підприємства, забезпечити максимальне використання його внутрішнього економічного потенціалу і можливостей активного маневрування виробничими ресурсами.

3. Вона забезпечує можливість швидкої реалізації нових перспективних інвестиційних можливостей, які виникають в процесі динамічних змін чинників навколишнього середовища.

4. Розробка стратегії забезпечення економічної безпеки включає раніше можливі варіанти розвитку не контролюючих автотранспортним підприємством ризиків зовнішнього середовища, звести до мінімуму їх негативні наслідки для діяльності автотранспортного підприємства.

5. Вона віддзеркалює порівняльні переваги автотранспортного підприємства в економічній діяльності у порівнянні з його конкурентами.

6. Наявність стратегії забезпечення економічної безпеки забезпечує чіткий взаємозв'язок стратегічного, поточного, оперативного управління захистом економічних інтересів автотранспортного підприємства від зовнішніх загроз.

7. Вона забезпечує реалізацію відповідного менталітету економічної поведінки в прийнятті найбільш важливих стратегічних управлінських рішень автотранспортного підприємства з питань захисту його економічних інтересів.

8. В системі стратегії забезпечення економічної безпеки автотранспортного підприємства формуються значення основних критеріїв та оцінок вибору найбільш важливих економічних управлінських рішень.

9. Розробка стратегії забезпечення економічної безпеки автотранспортного підприємства є однією з базових посилок стратегічних змін загальної організаційної структури управління і організаційної культури автомобільного підприємства.

Таким чином, розробка та реалізація стратегії забезпечення економічної безпеки автотранспортного підприємства має велике практичне значення у забезпеченні стабільної діяльності автотранспортного підприємства в поточному та стратегічному періодах.

1.Абалкин Л.И. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение / Л. И. Абалкин // Вопросы экономики, 1994. – № 12. – С. 4-13.

2. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия. – СПб.: Питер, 1999. – 416 с.
3. Виханский О.С. Стратегическое управление: Учеб. пособие. – М.: Гардарики. 1999. – 296 с.
4. Герасимчук З.В. Економічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпечення: монографія / З.В. Герасимчук, Н.С. Вавдіюк. – Луцьк: Надстиря, 2006. – 243 с.
5. Дмитриев И.А., Жарова О.М. Экономика предприятий автомобильного транспорта: Х.: ХНАДУ, 2004. – 183 с.
6. Дойль П. Менеджмент: стратегия и тактика. – СПб.: Питер, 1999. – 560 с.
7. Ермошенко Н.Н. Определение угрозы национальным интересам в финансово-кредитной сфере // Экономика Украины. – 1999. – № 1. – С. 4-12.
8. Козаченко А.В., Пономарев В.П., Ляшенко А.Н. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения: монография – К.: Либра, 2003. – 280 с.
9. Майер Дж. Контролинг как система мышления управления. – М.: Финансы и статистика, 1993. – 241 с.
10. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ. – М.: Дело, 1997. – 704 с.
11. Петрова А.Н. / Стратегический менеджмент. – СПб.: Питер, 2008. – 496 с.
12. Томпсон А.А., Стрикленд А.Дж. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ. – 1998. – 576 с.
13. Шинкаренко В.Г. Економічна безпека автотранспортних підприємств та їхня роль у роботі господарського комплексу України / В.Г. Шинкаренко // 36. наук. праць НТУ. – 2009. Режим доступу до статті: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vntu/2009_19_1/pdf/81.pdf.
14. Chandler A.D. Strategy and Structure: A Chapter in the history of industrial enterprises. – Cambridge, Mass, MIT. Press, 1962.

Отримано 22.10.2012

УДК 336.77

М.Г.ЛЕПІЛІН

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

СТАН ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ПО ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ ЗА 2000-2010 РОКИ

Уперше визначено індикатори стану фінансової безпеки суб'єктів підприємництва.

Впервые определены индикаторы состояния финансовой безопасности субъектов предпринимательства.

For the first time the indicator elements of the financial safety subject's enterprise have been detected in this article.

Ключові слова: стан, індикатори фінансової безпеки суб'єктів підприємництва.

Умови конкурентної боротьби роблять нерівномірним впливи на власний капітал, фінансові активи суб'єктів викликаючи небезпеку їх фінансової стійкості, втрати прибутку, збільшення податкового тиску на фінансові системи суб'єктів підприємництва. Усунення дефіциту грошових коштів визначає підстави формування власної парадигми фінансової